

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՂԱՔԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սմբատյան համար տարեկան 4 տարի թղթի դրամ... Տնօրենք Ստեփանյան ինքն կը վճարէ փոստի ծախքը...

Բ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 31

1886 ՂԵԿՏԵՍ ԹԵՐ 4 (ՇՈՅ. 22 Հ. Տ.) ՇԱՔԱՔ

Կը հրատարակուի Ղ. և Շրթ: օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մանուշակներ կը հրատարակուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով... M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia, MARSEILLE (France)

ՔԱՂԱՔԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վրիպակ. — Յեղափոխական գործը (Նախնական միակ). — Նամակ Սմբատյանի Միացեալ Նահանգներէն (Ֆիլադելֆիա)...

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Նախորդ թիւ (նոյ. 19/1 դեկտ.) «Արմենիա»-ի ճակատը փոխանակ թիւ 30 դրուելու, թիւ 29 մնացած է...

ՅԵՂԱՔԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՈՐԾԸ

Ա ՆԱԽԱՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Ձանազան տեղերէ մեր ստացած նամակներ կիսադուռն են յեղափոխական գործի մասին եղած առաջին տպաւորութիւնները...

Առաջին տպաւորութիւնները սրնք բողոքական մի ստատիկ յնչուսի, մի վաղանցուկ զգացման ծնունդն են, թայլ կը լինին արդէն քանի որ գիտակցութեան, դատողութեան և խոր համոզման հետեւանք չենք Այդ կարգի մարդեր ևս իրենց օգուտներու նին այլեւայլ հանգամանքներէ մէջ...

Յեղափոխական գործին վրայ նա յեղու չենք իրր մի թեթեւ գործի վրայ: Ստոր մէջ կան այնպիսի ծանր դժգոհութիւններ որոց հոյ ժողովուրդը պիտի կրնայ յաղթել գիտակցութեամբ, յարստե ու անվատաշխատութեամբ, զոհաբերութիւններով և...

պատեհ տալիներէն օգուտ քաղելու պատրաստ դառնելով:

Անոնք որ կը կարծէին թէ յեղափոխական գործը մի այնպիսի բան է որ ըսելն ու կատարելը մէկ կը լինի, որ լրագրի մէջ մի յեղափոխական հրաւեր կարդացուածին պէս իսկոյն հաղաթաւոր հայերէ բաղադրած ապստամբների մի բանակ կը կազմուի Հայաստանի մէջ, բնականապէս կը թուան երբ կը տեսնեն թէ իրենց կարծածին պէս չէ և թէ լսի խօսքով ու գրով կատարուած չլինիր յեղափոխական գործը...

Յեղափոխական գործի պատրաստութիւնը մէկ օրի գործ չէ: Կարելի է միթէ որ հայ միաքերի մէջ ցանուած յեղափոխական սերմերը մէկ օրի մէջ աճին և պտղաբերեն, ամեն նազըրաւոր բնութիւնն անգամ տալիս լինելի ընթացքին մէջ կաճեցունէ առնկերն և պտղաբեր կը դարձունէ:

Պէտք է նախապէս տարածել հայ ժողովրդին մէջ յեղափոխական միտքերն, տարածել ամեն խաւերի մէջ և ամեն կողմ, հաստատուն որմասութիւն տալ, գաղափարներն իրար շրջիլ և լուսաւորուիլ պոռոտախօս և անկողմ հայրենասէրներն որոշել, և երբ ճշմարիտ և անձուէր հայրենասէրների խաւերը յառաջ կուգան, նոքա կարող կը լինին ետեւան զգացումները ուրի տակ տանելով իրարմոտ մօտենալ և ձեռք ձեռքի տալով զօրանալ ու գործել:

Հարուստ, միջին և աղքատ դասակարգները երեքն ալ իրենց գերերուն կատարելիք յեղափոխական գործին մէջ: Մեր մէջ հարուստ դասակարգը, գրեթէ ամբողջովն, չափազանց պաշտպանողական է դեռ և ոչ թէ միայն յեղափոխութիւն պատրաստել, այլ այդ բառ լսելէ անգամ կզոռչանայ: Միջին դասակարգին մէջ կայ մի մաս որ այդ բառ արտասանելու չափ յառաջ կերթայ, բայց գործին նուիրուելու չափ չկրնար յառաջ երթալ: Աղքատ դասակարգը, եթէ մինչև անգամ եռանդ ու զգացում...

ունենայ, կարողութենէ զուրկ գլուխուելու համար ինք իրմէ յառաջատ է և չկրնար գործին գլուխ կանգնիլ, այլ միմիայն հետեւող կուգէ ինչի զօրաւորներին:

Պէտք է ուրեմն աշխատիլ կարելի եղածին չափ մի համերաշխութիւն յառաջ բերել յեղափոխութեան գործին համար այդ երեք դասակարգներէ մէջ և այդ աշխատութեան յաջողութիւնը մէկ օրի գործ չէ: Անգամ ար և անվատ աշխատութիւնը կրնայ ծնունդ տալ մի օր այնպիսի հանգամանքների, այնպիսի դեպքերի որ երեք դասակարգներէ մէկ մէկ մաս մօտեցունեն իրար և միասնեն հայրենիքի վերաշինութեան սուրբ գործին համար:

Հայ ժողովուրդը այսօր չէ կարող յեղափոխութիւն գործել որովհետեւ պատրաստուած չէ դեռ, և պատրաստուած չլինելուն մէկ ազապոյցն սա է որ այսչափ զրկանք, այսչափ անտանելի տառապանք կրելովն հանդերձ, դարձեալ մի յեղափոխական շարժում չանեն: Պատրաստուած չլինելուն մէկ ուրիշ ազապոյցն ալ սա թէ անոնք որ երեկ յեղափոխութեան անձնուէրներ կը խոստանային լինել այսօր կը թուան, կը յառաջատին եղեր վառն զի կը տեսնեն թէ մէկ տարիէ ի վեր յեղափոխութեան մասին կը խօսուի բայց դեռ չէ կատարուել եղեր... Ինչ են օրերն ու տարիները մի ազգի դրութեան փոխուելու ծանր գործին մէջ...

Պէտք է նախ համոզուիլ հաստատապէս թէ ՅԵՂԱՔԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԻ. ՋՈՑՈՎ պիտի կրնանք ձեռք բերել մեր հայրենիքի աղաւթութիւնը: Ամեն բանէ յառաջ պէտք է այս գաղափար տարածել յայտը հայերի մէջ: Այս համոզում որչափ աւելի խոր արմատ բռնէ հայ ժողովրդի զանազան դասակարգներին մէջ և ասոր հետ մեկտեղ որչափ աւելի արժար. ծուր հայրենասիրական հուրը, այնչափ աւելի պիտի դիւրանայ և յեղափոխութեան պատրաստութիւնը: Այդ պատրաստութիւն այս ինչ կամ այն ինչ կէտի վրայ չլինիր բացառապէս, այլ զանազան միջոցներով պիտի ձեռք բերուի անուղղակի և ուղղակի: Մինչև յեղափոխական գործի կատարելը ուրիշ շատ գործեր կան դեռ կատարելիք:

Գալով մի կեդրոնի կազմութեան որպէս զի նա կառավարէ հայրենասիրական մասնաժողովները, մենք այդ մասին մեր մտածումներ պիտի յայտնենք յաջորդ յօդուածով:

Մ. ֆ.

Ն Ա Մ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻՈՅՆԱԼ ՆԱԶԱԳՆԵՐԷՆ

Ֆիլադելֆիա. 13 նոյեմբեր 1886

Քանի մը շաբաթ առաջ այստեղի հայերը ևս միանալով կազմեցին մի ընկերութիւն «Հայկական Միութիւն» անուն տակ: Ես առաջին անգամ ըլլալով տեսայ որ նոքա որոշեցին նպատակ մը՝ որ կարող է ամենին աւելի թմրած հոգեբու մէջ եռանդ ձգել: «Ընկերութեան նպատակն է ծանկաշայատանի անկախութեան գործին աշխատիլ»: Նոքա համապատասխան թէ այս նպատակը իրենց համար ոչ աւելի է և ոչ պակաս, թէ իրենց պիտի կարող ըլլան անպատճառ իրենց նպատակին հասնելու: Բայց ո՞վ պիտի համարձակի պատրաստել զանոնք, եթէ գեղեցիկ օրուան մէջ ժողովուրդ իրար ձեռք սեղմեն և միմեանց մնաք բարեւա ըսեն: Այս խումբը շատերու նման կը յուսայ որ պարագայները իրեն պիտի օգնեն և զոր ոչ թէ յուսալու այլ բացարձակապէս պահանջելու իրաւունք ունի. քանի որ ինքը ով կիսանոսերով և աշխարհներով զատուած իր հայրենիքէն՝ նորա վերականգնութեան համար կաշխատի և կը խորհի իրաւունք չունի մոտենելու թէ իրմէ աւելի շատեր և աւելի մօտ գտնուողներ կան և թէ անոնք ևս անտարակոյս կը խորհին և կաշխատին: Իրաւունք չունի խորհելու թէ ինք անոնցով, անոնք իրմով և ամենը մէկ արդար Աստուծոյ աներեւոյթ գորութեամբ պիտի յաջողին: Հայկական Միութիւնը բաղկացած է 16 երիտասարդների՝ որոցմէ դուրս քաղաքիս մէջ քանի մը հայեր միայն կան՝ որոնք նոյնպէս կանգնապահ են ինչ մը կանուխ կամ քիչ մը ուշ: Անոնք ևս չափաի համարձակիմ այտեղ ներկայացնել իրենց կանոնադրը, բայց որչափ որ կըրցայ դատել, բոլորովն յարմար է իրենց նպատակին և իրենց պարագայներուն: Խումբը կազմող երիտասարդները 4-5 տարիներէ ի վեր շարունակ իրար հետ կը տեսնուին և մինչև այսօր զիրար կը սիսեն, միշտ պատրաստ եղած են իրար օգնելու և իրար կարեկցելու:

Ինչպէս փորձը մեզ ցոյց տուաւ, վերջին տարւոյն մէջ հաստատուած ընկերութիւնները ամենն ալ իրար ծնունդ տրւին: Թէ որ «Արմենիա»ն չի ծանուցանէր այս ինչ կամ այն ինչ քաղաքին մէջ «հայկական» ընկերութեան մը հաստատութիւնը, շատ կարելի է որ ուրիշ քաղաքի մը...

մէջ բնաւ կամ գոնէ ոչ այսչափ կանուխ պիտի յղանային իրենք ալ ընկերութիւն մը հաստատելու խորհուրդը:

«Հայկական Միութիւն»ները իրարու ծննդեան պատճառ եղան. ուրիշն նոքա կարող են միմեանց մահուան պատճառ դառնալ. քիչ հաւանական է որ անոնցմէ մի քանին քայքայուելէն ետք մնացեալները սպրին. նոքա ամենը միմեանց դուրսէն կամ կործանման պատասխանատու են. իսկ նոքա յաջողութիւնը կախեալ է կեդրոնական առաջնորդող մարմնի մը գոյութենէն. իսկ ինչու չեղբիւրս, միթէ՞ այդպիսի խումբ մը կողմէ լաւ կարող անձինք կը կարծեն թէ Հայաստանի անկախութեան գործը իր ահագին ծանրութեամբ իրենց ստերու վրայ պիտի խնայ և զիրենք պիտի ճգմէ. — ո՛չ. բոլորովին, թէ որ այդպէս կը կարծեն՝ կը սխալին. թող անգամ մը այդպիսի խումբ մը ինքզինք ցոյց տայ և ահա բոլոր մանր խումբերը ձեռքերնին պիտի երկնցընեն և Գործին մեծագոյն մասը փոքր խումբերը պիտի ընեն և իրենց կը մնայ միայն վարկը զայն և պահպանելը:

Մինչև հիմա եղած միութիւններու կազմութենէն սա միայն կրնանք հետևեցնել որ Հայ ազգին գոնէ մէկ մասը կը սկսի խորհիլ իւր հայրենիքի համար. աշխատեցէք այդ բարի արամադրութենէն օգուտ քաղել, եթէ ոչ, ո՛վ գիտէ թէ վերջը ի՞նչ կրնայ պատահիլ:

ՆԱՄԱԿ ՅԻՄՆԱԿԱՆ

Փարիզ, 16/28 նոյեմբեր 1886

Այս ֆրանսական ազնիւ ազգին տինգերահամարաւ հրաշալի մայրաքաղաքին մէջ ալ կը գտնուին 350ի չափ (1), մաս մը ընտանեօք, վաճառական, սեղանաւոր, ոսկերիչ և գանալան արուեստագործ Հայեր Հարիւրաւոր հայաբնակ քաղաքների, գիւղերի հանդիսւելովն՝ առեւած էին հայոց մէջ երկրպագութիւններ, կուսակցութիւններ. սակայն միթէ կարելի՞ է որ 350 հայերի մէջ 350 բաժանում լինի. ցուելով կրեւմ որ այստեղ գրեթէ այնպէս են հայեր, մէկը մէկէ անշատ կապրին, ի բաց առեւած մի քանի ազնիւ ուսանողներ որոց մին, Ալեքիս Պրն. ժան Պրուլալին, ինչպէս յայտնի է ամենուն, իւր խանդավառ գրչով աշխատարար կը ծառայէ հայութեան. սակայն ի՞նչ օգուտ «մէկ ծաղիկով գարուն չ'գար» կըսէ տաճկական տաճը: Այլ սակայն այս փառաւոր ֆրանսան է որոյ որտէս մէջ ամփոփուած կան հայոց վերջին թագաւորին տնիւնները, որոյ վերջին կենդանի շուխը դեռ կը փայլի այս հիասքանչ մայրաքաղաքին մէջ, նորին Բարձրութիւն իշխան Գուրտն Լուսինեան որոյ մի ժամ հեղահամբոյր ունկնդրութեան պատուին արժանանալով նոր ոգի նոր եռանդ ուսուցան. պահ մի փարիզի մի քանի ամբարտաւան հայերէն թունալից խօսքերով վիրաւորեալ սիրտու:

Կարծեմ թէ ժամանակը հասած է այլևս որ բովանդակ Եւրոպայի հայերը միանալով առանձին արքեպիսկոպոսութիւն մը հաստատեն, կրճատէս Վեհափառ Կաթողիկոսէն կա-

(1) Մեզ կը թուի թէ այդչափ հայ չըկայ Փարիզի մէջ:

խեալ, քաղաքականապէս անկախ և ազատ: Կը յուսամ որ իմ ազնիւ հայրենակից Պալիարիոյ և Ռոմանիոյ հայեր պիտի հաւանին այս առաջարկութեան: Պալիարիոյ իւր 1000 հայ ընտանիքով, Ռոմանիոյ իւր 1000 հայ ընտանիքով, Սևասթրիա, Ֆրանսա, Անգլիա և այլն իրենց 300 ընտանիքներով միացած, կարծեմ թէ կրնան պահպանել արքեպիսկոպոսարան մը: Բաւական է ինչ որ կորուսինք ցարգ. գոնէ աշխատինք որ ձեռքէ չ'հանենք 2500 պատկառելի քաղաքակրթեալ ընտանիք ունեցող եւրոպական հայ գաղթականութիւն մը տալիս ընդ երկար թողով անխնամ և անհովիւ, որ վերջին առկայծեալ յոյսն է տառապեալ Հայաստանի թողում որ հայրենատէրք մանրազնին հետապնդեն այս առաջարկը:

ՅՈՎ. ՄԱՆԵՆՍԻ ԵՍԱՔՆԱՅԵԱՆ

ՁԵՐԹՈՒՆԻ ԴԵՊՐԸ

«Արմէնիա»ի 16րդ թիւով մենք հրատարակած էինք Ձէթիւնի հայերին և թիւրք զօրքերին մէջ մի կուս պատահած լինելը. Եւրոպական լրագիրներն ալ նոյնը արտատպեցին, բայց մի նոր տեղեկութիւն չէր առեւցած մինչև այժմ: Մենք փութացինք խնդրել նոյն լրագրող տունը պատուարժան լրագրիչէն որ հաճի այդ գէտքի սկզբնապատճառն և հետեանքն հայտնող մեզ և ահա կը հրատարակենք հետեւեալ քաղաւածը մեր ստացած նամակէ:

«Ալլաբաթ»-ը «Դեմիթի» զօրքերուն զգեստ և պիտոյքը Խոկեմեքունի խողբելու համար Ձէթիւնի վրայ քառասուն շորի «սուխրա» (1) բաժին ձգուած էր բարեպաշտ պաշտօնէից ձեռք և զայն բռնի ի գործ դրին անցեալ տեղաւորներ 11/23ին և միայն տուն և երկու շորի առին:

Ձէթիւնէն «սուխրա» չառնուիլը ուժը տարի յառաջ լուսահողի «գօմիսարոց» ժամանակ ամենապարտաւոր Սուլթանը հրովարտելով մը վաւերացուցած էր: Ձէթիւնիցիք յիշեցուցին բայց մտիկ ընող չեղաւ իրենց:

Ձէթիւնիցի աղքատ շորեպանաց մին՝ քանի մը անձ ժողովելով երկու երեք ժամ հետի Ձէթիւնէն կ'ժամանեն կարաւանին և պահապան զօրաց հետ կուսելով երկուստեք վիրաւորներ կ'իյնան. բայց Ձէթիւնիցիք կը յաջողին շորիներն ետ առնել, դորժագրելով Սուլթանին հրովարտակէ: Այդ միջոցին Ձէթիւնի մօտ եղած զօրանոցէն շատ մը զօրք կ'հանին և առան երկու շորին վերջնապէս զօրանոցը կը տարուին մինչ ի քննութիւն:

Մարաշու կառավարութիւնը քննիչներ խրկեց ի Ձէթիւն որոնց մէջ էին Մուրատեան Դէօրդ Էֆէնտին և միւր թիւն և այլ անձինք:

(1) «Սուխրա»ն այն սովորութիւնն է որով Օսմ. կառավարութիւնը բռնի կը գրաւէ ժողովրդի գրաստները իր պէտքին գործածելու համար. երբեմն կը խոտանայ վճարել փոխարէն, բայց ընտել չը վճարէր:

Յետ քննութեան հաստատուեցաւ որ «սուխրա» առնելը արգիւտած էր. շորիներն յանձնեցին տէրերուն և գործը անուշ տեղը կ'ապեցին, բազմակրէիք մնալով աներով:

ՄԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ

22 թիւ «Արմէնիա»ի մէջ հայկական արձանագրութեան մը հրատարակելը տեսնելով փութացիւ զարկել ձեզ գրատանս մէջ գտնուած մագաղթի վրայ ձեռագիր Կատկարանի մը մէջ գրուածքի մը պատճէքս առելի հին թիւ կը կրէ. Կէտ առ կէտ օրինակեցի Կարելի է որ Հայոց պատմութեան լոյս մը ընծայէ:

1886 նոյեմբ. 22 ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԻՆԱՅԵԱՆ Դանիլ:

«Արգ. Եղաշեմ» դամբնետեան վառն սիրոյն Քրիստոսի յիշեցիք ի մաքուր աղաւթն ձեր զմեղուցեալ և դանարժան գրող սրտ գործիչ որ նշանաւոր հայր Քաղէտի վառն և զձեռագրէն իմ զՄարիամ և զամենայն նշեցեալն իմ զարոյ աղաւթիւք ձեռաց Յիսուս Քրիստոս և բարի խաւարութեամբ Սուրբ Ծնողին հանդիստ և ողորմութիւն շնորհեցէ յիշողաց և յիշեցեալն ի միս անգամ գալուստեան իւրոյ զհանգիստ յախտեանական պարքեւեցէ նոյն և ամենայն հաւատացեալ որ պէս յիշէք նոյն պէս դուք յիշեալ լիջիք ի Տէր Յիսուսէ Քրիստոսէ սբուծ փառք յաւիտեանս ամէն:

«Գրեցաւ սա ի թվականիս հայոց 227 ընդ հովանաւ Սուրբ Առաւածածնայ յանաւիկ դպիկ որ այժմ Կովսայ կոչի ի հայրապետութեան Տեառն Յակոբ և ի թագաւորութեան Լիսին. ի գառն և վառ ժամանակիս որ ենք այնժմ խաղաղի և յանկարծակի գերեալ զազա մեր անաւրէն ազգն Իսկուրացեայ զորոց Տէր հասուցէ նոյն բոտ գործոց նոյն և առցէ ի նոյնէն զվրժն մեր և ողորմեալ մեզ Տէր Յիսուս Քրիստոս նոյնպէս և ձեզ ամենայն հաւատացեալ և նմա փառք յաւիտեանս ամէն»:

ԽԺԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ԲԱՆՈՒ

Բաւուէն և չըջալաց քաղաքներէն Խմրագրութեան հասած նամակներ կը հայտնեն խժգժական սոսկալի գէտք մը որ հոկտ. 19ի շաբաթէն կ'երակի լուսնալու գիշերը տեղի ունեցել է քաղաքին մէջ:

Պէտքէր Գրիգոր անուն երիտաւարդ ազգային մը և իւր կնիք Մարիամ, շաբաթ գիշեր ժամ վեցին առնանք ընդստ կ'արթնան գրանդանաւ հարուածներէ: Այլ և կնիք միանգամայն «ո՛վ էք» կը գոչեն. սակայն նոյն հետոյն հինգ զինեալ շարագործներ դուռը խցրակելով ներս կը խուսեն Չարագործոց մին

կը նստի կնոջ դիմուն վրայ, երկուքը կը բռնեն գրիգոր ու կը պահանջեն ցոյց տալ իւր գանձուն տեղը, մահու սպառնալիք: Հէգ երիտաւորը կ'ազատէ պաշտպանին որ խնային իւր կենաց և կ'ըսէ թէ ինք գանձ չունի, թող առնուն տանին իւր տան մէջ գտնուած ամեն ինչ: Չարագործք վերստին կը պնդեն և տեսնելով որ իրենց սպառնալիք արգիւտք մը չեն ունենար, շարաշար կ'ապանեն գրիգոր, հինգն ի միասին քառմեկի վայրագութեամբ կը բռնաբարեն կնոջ պատիւը՝ մահա մերձ վիճակի մէջ թողնով զայն, և տեսնելով ամեն ինչ առնելով կը մեկնին: Կնոջ ժամ մը վերջ ուշաբերելով սողալով և ուրիշնաթաթախ կը դիմէ դէպի դուռն և օգնութիւն կը կոչէ լաւագին ձայնով: Դրոցիք կը հասնին լաւատեր ի ձեռին և հարկ եղած դարմանները կը տանին հէգ կնոջ նոյն հետոյն:

Սուտուտուն, եկեղեցեաց զանգակները կ'սկսին հնչել տիրանուագ, ամեն ոք կ'իմանայ եղեղութիւնն, հասարակութիւնն կը հաւաքուի ազգային վարժարան, և լուր կը արուի կառավարութեան: Քաղաքին հայ բնակիչք ամբողջ չորս-հինգ օր կը փակեն իրենց խանութներն և կուգեն Գրիգորի գիտիլ տանիլ մինչև ի Տիգրանակերտ, բայց Բաւուի Գեր. Առաջնորդն և Քաղաքական ժողովոյ անգամք աւերող կը համարին այսպիսի ցոյց մը, և հարկ եղածն իսկոյն կը տեղեկագրեն Կուսակալին և Ս. Կաթողիքի Հօգ:

(Արեւիք)

ԱՍՈՐԻՆԵՐԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՓՈԽՆՈՐԴ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՐՄՈՐԸ

«Արձագանք»ի նոյ. 9/21ի թիւին մէջ կը կարդայք Կ. Պօլսէն գրուած հետեւեալ նամակը:

«Վիկտորիո» թագաւորի որդին, Էդվարդի Դուքսը Կ. Պօլսէն եղած ժամանակ, Անգլիական դեսպանատունը ցայգահանուէս մը ուստ ի պատիւ նորան Յայգահանուէրն ի մէջ այլոց ներկայ էին և բարձրատիճան թուրք պաշտօնեաներ, ներկայ էր նմանապէս ասորոց կաթողիկոսի փոխանորդն Յարութիւն վարդապետ: Սա եղած էր առանձինը պատակաւ, ներկայանալով Էդվարդի Դուքսին, նա խնդրեց, որ անգլիական կառավարութիւնն իւր հովանաւորութեան ներքեւ առնէ ասորի ժողովուրդն, ազատելով զայն թրքական իշխանութեան ազդեցութենէն: Դուքսը գծկամակութեամբ ունին գրեց Յարութիւն վարդապետի խնդրքին և չընդունեց բնականաբար:

«Այդ գէտքէն ի վեր ամիս ու կէս անցած է արդէն և ահա յանկարծ մի քանի օր առաջ Թուրքիոյ պետական թերթը գրեց, թէ Բ. Դուքս ուրոյմով, ասորոց կաթողիկոսական փոխանորդ Յարութիւն վարդապետ պաշտօնանկ եղած է և աքսորման

գաղափարաբանութիւն, իւր եկեղեցական կարգի և պատշաճօրէն օրինաց հակառակ վարման քննարկ մէջ գտնուած լինելուն համար հանգեալ կայսերական կառավարութեան»

Այսու հետեւ պատահածներն ծառայած են արդէն մեր ընթերցողներին

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐԻԱ

Մուշի Առաջնորդ Գեր. Գրիգորիս Ալեքանդրեան վան գնացած լինելով Պատրիարքական Տեղապահի պաշտօնով հրաման գնացած է Մաժալիսի Յովնանէս վարդապետին որ առաջնորդական գործերն յանձնէ և Գերապետութեան և ինք վերադառնալ Կոստան Անտոնի վանքը որի վանահայրն է արդէն Մուշի Առաջնորդական Տեղապահ կարգուած է Արծ. Յովնանէս վարդապետ Մուստան:

—Սովորաց Խնամող Յանձնաժողովն իւր հայրենիք վաղած և տեղացած գոյքերն և գրաքննութիւն Արդ. Վարչութեան տրամադրութեան տակ դրուած լինելով աւելցած գումարով մի «Ազգային Արհեստական Վարժարան» պիտի հաստատուի Կ. Պոլսի Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին մէջ, Պատ. Յանձնաժողովի առաջնորդին համեմատ

Այդ Արհեստանոցին համար 5 տարի պայմանագրով և վերջնաբերի լինելու պայմանով մի մասնաւոր Խնամակարութիւն հաստատուած է հետեւեալ Պատուարժան անձերէն.

1. Վահ. Արիւն Էփենտի Ունեան
2. Մեծ. Պրն. Մահակ Ղազարեան
3. » » Արէշ Կիւլպէնկեան
4. » » Դաւիթի Յովնանեան
5. » » Պատրիկ Կիւլպէնկեան
6. » » Մկրտիչ Մանուկեան

Արհեստանոցը պիտի բացուի երբ 1200 սիւս ապահովուած մի եկամուտ գոյանայ:

Սովորաց Յանձնաժողովը կը թողու

Կողմածներ և արժէքներ	828,140
Պատրաստ դրամ	3,843 1/2
Առեւտրական գանազաններէ	210,559

Ամբողջ՝ օտ. ոսկ. 100 դր. էն 1,042,542 1/2

—Կ. Պոլսի լրագրողներին մէջ կը կարգաւորուի որ Հոգեւոր Եկեղեցի Պատրիարքի քեռայր Մեծ. Պր. Ռոմիէն ԵԱԶԸՆԵԱՆ մեծեր է նոյ. 11/23ին Հանգուցեալը երկուր ժամանակէ ի վեր կը ներդրուի կործարի հիւանդութեան:

Մեր ցաւակցութեան զգացումներ կը մատուցանենք իւր մերձաւորներին:

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՐՍԻԱ

Դավթէժէն մեզ գրուած մի նամակէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

«Դավթէժի մէջ Հայերի բնակութիւնները բաժանուած են երկու թաղերի 1) Կոչվում է Ղալա կամ ներսի թաղ ուր բնակվող հայերը հաւրաս են իրանց կարողութեան համեմատ 2) Կոչվում է Լիւլա կամ Գրսի թաղ, ուր առհասարակ աղ-

քատ են բաց ի մի քանի բացառութիւններով: Արամեան կոչուած ուսումնարանը որ Դավթէժի Հայոց բարձր ուսումնարանն է, ներսի թաղին մէջ է: Պ. Յ. Խօջամիրեանց կը գտնուի օտ. ոսկ. վարժարանի մէջ և կոտանար 1000 ըսրի տաւան տարին երկրորդ տարին ինչոցին 800ի. իսկ երրորդ տարին էլ Հոգաբարձութիւնը ուզեց որ լայն ուսուցիչներ ռոմիները պահանջէ, տակաւ թէ պէտք է որ այս տարի զինուորական անեն աղբիւն Առաջնորդին և Պրն. Խօջամիրեանցին որի ռոմիքը արդէն պահանջուած էին, 600 ըսրով միայն ստանալ. նա էլ քննութեան վերջը հրաժարեալն էր տուել որ պէտք է վերադառնար Կովկաս. բայց Հոգաբարձութիւնը տեսնելով որ շատ լաւ հայկարան է և աշակերտները շատ գոհ են նրանից, ուզեց որ պահէ բայց նա չմտաց և պէտք էր որ մեկնէր: Այդ ժամանակ Լիւլա թաղ տիկ թաղում ուսուցիչ չկար, այնտեղի Հոգաբարձութիւնը խնդրեց Պրն. Յ. Խօջամիրեանցին որ չերթայ և իրենց թաղի մէջ ուսուցչութիւն անէ: Պ. Խօջամիրեանց ընդունեց 400 ըսրի ռոմիքով միտանալ միտու. ներսի թաղում և ստանալու 600 ըսրի. ինքը բացարձակ յայտնեց որ այսօր չսովորեալ արեւոյ թաղում թաղին համար որ այնտեղի աշակերտները ուսում սովորին Ամբողջ քաղաքը զարմացաւ: Պ. Խօջամիրեանցին այս անշահանդրութեան վրայ որ աղքատիկ հայ ժողովրդին համար թողեց 600 ըսրով 400 ըսրով աշխատելու համար Այժմ շատ եռանդով աշխատում է կարգ ու կանոնի մէջ դնել Լիւլա թաղի թէ՛ ուսումնարանը և թէ՛ ընթերցարանը»

—Դավթէժի Հայ երկրաւարներին ընկերութիւնը որ 4 օրինակ «Արմենիա» կառնուեց նուէր գրկելու համար հայ ընթերցարաններին, սկսած է 1 օրինակ գրկել Բաշտի Հայոց ընթերցարանին: Բաշտ որ Կոստանց ծախն եղելը վաճառաւ մի քաղաք է, ունի 70 տան չափ Հայեր: Սօքա կը դրացին վաճառականութեամբ և արհեստներով և ունին մի փոքր ուսումնարան, նաեւ 1 ընթերցարան ուր կառնուին այժմ «Արեւելք», «Մշակ», «Արձագանք» և «Արմենիա» լրագիրներն:

«ԱՐՄԵՆԻԱ»ԻՆ ՊԱՍՏ

Ենթահայրութեամբ ստացանք 6 թիւ և 80 միլիմ. նուէր թիւրքիակ մի վարժարանի ուսանողներէն որոնք նախորդ տարեշրջանին մէջ ևս զբաղած էին նուէր և այս անգամ ալ հասուցած են մեզ իրենց մէջ հանգանակածի մնացող գումարը:

—Դավթէժի Պ. Մարտիրոս Ա. Ա. դամաւանց զրկած է խմբագրութեանս 1 ըսրի թիւը թաղում որի փոխարէն իւր կողմէ նուէր գրկեցին: Դավթէժի Հայոց Կեդրոնական Ընթերցարանին 1 «Դամաւան-Դամաւան» բանաստեղծութիւնները:

Բ Ա Ջ Մ Ա Վ Է Պ

Ենթահայրութեամբ ստացանք Վեներաբիլ Միտիարեան Պատ. Միարանութեան հրատարակած ԲԱՋՄԱՎԷՊի ներկայ տարուս եռամեայ Գրական Բովանդակութիւնն է հետեւեալը:

Հանդիս Հայկական

Յորեւեան հանդէս ի պատիւ հայկազն գիտնականի Պր. Մկրտիչ Էմին.— Կաթիլի Հայոց վարժարանք ի Կ. Պոլս.— Յուլի Գէրգիսի արքայական մատենադարանի հայ ձեռագրաց.— Բացարձակութիւն մի հայկական տառերու հնչման և գրութեան մասին առ Մեծ. Խմբագիր «Մշակ» լրագրի.— Եօթներորդ ժողով Արեւելագիտաց և Հայկական աշխարհագրութիւն (Ուսումն Երասխայ ձորահովտին և նորա երեք հին քաղաքաց վրայ):

Հանդիս Բանասիրական

Բանաստեղծութիւնք (Ազգայնորդի մը հառաչանքներն.— Յանդիտալուած բոյն).— Մանրակէպ (Խաչ Ս. Յովհաննէս.— Յիմարարցի Տօքթօրի մը պատմութիւնն):

Հանդիս Աշխարհագրական

Ուղեւորութիւն ի Պոնտը.— Հնդկաց (Համառօտ տեսութիւն Հնդկաստանի վաճառականութեան և ճարտարութեան վրայ).— Հնդկաստանի կլիմային, շինուածոց, կրօնից և առողջարհոյթութեան վրայ):

Հանդիս Պատմական

Պատմութիւն Եգիպտոսի առ Փարաւոօք.— Մուսայք Ռամեսս Բի և նորա ընտանեաց.— Ծորապաղ Մատեան (Թուրքիոյ տեղ, որդւոյ Ուրեաց, Պատմութիւն Պելագոնեական մարտին):

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Պրայիլաէն (Բուժանիա) նոյ. 7/19ին մեզ գրուած մի նամակէ կը քաղենք հետեւեալ լուրերն:

«Քաղաքին մէջ երեք անգամ ի վեր ստատիկ հիւանդութիւն տիրած լինելով շատ մարդիկ մեռան: Մաղի հիւանդութիւնն շատ տարածուած է սոցոց մէջ: Եսա բժիշկներ ունինք, բայց օգուտ չունին հասարակութեան: Հիմա օգրելը քիչ մը պարզած լինելով մեռելներու թիւն քիչ մը նուազեցաւ. սակայն այժմ ալ մեծ հրգեհներ սկսած են պատահիլ յաճախ: Առեւտրները լաւ են, ինչու որ Բուժանիան կառավարութիւնը Ասորիի հետ ունեցած առեւտրական պայմանները փոխած լինելով, ծանր մաքսատուրք կանգնէ Ասորի-Հոնդարիսէն եկած ապրանքներուն վրայ. ուստի անկէ ապրանք չգալով տեղայն բոլոր արհեստաւորները սկսած են բանիլ: Միւր էր թէ թիւրք կառավարութիւնն ալ ժամանակով այսպէս բրած ըլլար, շատ օգուտ տուած կըլլար ժողովրդին և ժողովուրդն ալ թափառական չէր ըլլար աղբիւն գին»:

—Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն գեղաւին թէ Բ. Դուռը Պոլսի քաղաքին ինքնակառավար մի սրտում տալու

համար կը սպասէ տեսնել թէ ինչ արդիւնք պիտի ունենայ Չարին տեսակցութիւնը գորակար Բառլայարի հետ: Հաւանական է թէ Սուլթանը այս որոշում արած լինի այն տեսակցութեան մէջ որ ուրբով օր ունեցաւ զօրավար Բառլայարի հետ:

—Կիրակի առաւօտ անդլիական թղթատարութեան գնացքը Օսթանաէն երբ հասած է Վերվիէ, տեսած են որ 22 պայուսակ ճեղքուած և հաւանօրէն 150ի չափ ապահովագրուած նամակներ գողցուած են մէջէն: Նամակներն Ալեքսիան, Ռուսիան, Ասորիան և Արեւելի համար էին: Այս գողութիւնը որ առայժմ հաւանօրէն կենթադրուի թէ 1 միլիոն ֆրանկի չափ լինելու է, Օսթանաի (Անգլիա) և Պրուսիի (Պէրլիպ) մէջ տեղ կատարուած կը լինի: Կը կարծուի որ գողերն այն հինգ ճանապարհորդներն էին որոնք փոստի շոգեկանքի տալէն գանառդ կանքին մէջ նստած էին: Իրենց հետքերը դրոշմուած են Պէրլիպի մէջ:

—Պէրլիպէն կը հեռագրեն Փարիզի Soleil լրագրին թէ հակառակորդի մի յոյց հղեր է Ս. Պետրբուրգի կրկէսին մէջ, մի խուճ Պոսեմիանցիներ երեցած ժամանակը:

—Վառնաէն կը հեռագրեն գեղաւին: Այն թէ ֆրանսական դեսպանը մի տեսակցութիւն ունեցել է Սուլթանին հետ որ երկարօրէն խորհրդակցել է իրեն հետ եգիպտական խնդրին վրայ և ստատիկ զայրոյթ յայտնել է Անգլիայի դէմ: Դեսպանը յառաջ Պ. Ժիւլ Կրէվիէ յանձնել է Պատու Լէգէնի մեծ ժապաւէնը Մեծ Եպարքոս Բեամիլ փաշային: Արտաքին գործերի նախարար Սալիտ փաշան և երեք թիկնապահներ ևս տալցեր են պատուանշաններ: Այդ ընդունելութեան յետոյ մի շքեղ ճաշկերոյթ տրուել է պալատին մէջ ուր ներկայ գտնուել են Մեծ Եպարքոսը և ֆրանսական և առեւտրական գեւապաններ իրենց մարդերով:

—Սլէյմանէն Նորուիչէ Չայմունի լրագիրը կը գրէ թէ Պրանսի պատերազմական նախարարութեան տեսած պատրաստութիւնները յոյց կուտան որ յոյս ունին 1887ին կատարելագէտ պատրաստ լինելու մի երրօղական պատերազմի ճեռնարկելու համար:

—Պէրլիպէն երէկ եկած մի հեռագիր կըլէ թէ մի գործուոր որ առեւտրական քոչերի նախնական բոլոր նշաններն ունէր, փոխադրուեցաւ Դըլթութեան Հիւանդանոցը:

—Երէկ ալմանական խորհրդարանին մէջ վիճարկութեան ենթարկուեցաւ զօրաբանակի թիւը աւելցունելու վերաբերեալ ծրագիրը: Պատերազմական նախարարը ըսաւ որ թէ և արտաքին քաղաքականութեան մէջ մի վտանգ չեն տեսնել, բայց տագնապով մի ժամանակի մէջ կը գտնուինք: Պէտք է որ մեր ոյժեր համեմատենք Ֆրանսիայի ոյժերին հետ, որ թէ և մենք քիչ ժողովուրդ ունի, բայց մենք ունենք զօրք կը պահէ խաղաղութեան ժամանակ:

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԳՄՄԱՌ-ԲԱՐԻՊՈՅԻ
ՔԱՆԱՍՏԵՂԱՌՈՒԹԻՒՆՔԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
«Թիֆլիզի հայ. գրք. հրատարակ. քննիչը»

Մեծանուն բանաստեղծ Գամառ-Քաթիպաի (Ռ. Պատկանեանց) հոտանաւորները պարունակող մի գիրք է 176 երեսներէ բաղկացած: Սկիզբը գրուած է հեղինակին պատկերով: Գամառ-Քաթիպաի բանաստեղծութիւններէ մի քանին արդէն ծանօթացուցած լինելով մեր ընթերցողներէ, աւելորդ կը համարենք գրել այդ մասին:

Կը ծախուի «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը ի գին 1 ֆրանգ և 75 անցիկով: Մարտէյէ գուրս ամեն տեղի համար 2 ֆրանգ փոստի ծախքովն հանդերձ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅՈՒՆԻ ԶԻՄԱՆ ԳԻՆ 50 անցիկով.
Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՅՈՒՆԻ » 20 »
Գ. ՍԱՂՄԱՍ ԻՍՐԱՅԷԼԻ » 40 »

Պք ծախուի Գարսի, «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը:

Փոստ քաղաքացիներին կը դրկուի փոստով, երբ վերադառնալ զինքնով Ֆրանսական, բրիտանական կամ արաբական փոստի բոլորապէս դրկէն «Արմէնիա» խմբագրատունը:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՍԱՂՄԱՍ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Ն Ո Ւ Է Ր

ՀԱՅԻ ՄՈՒՅՈՒՆԻ ԴԱՏԸ ՔԱՇՏՊԱՆՈՂՆԵՐԻՆ

Հայաստանի վիճակին նկատմամբ սրտառու մտածողներ և մտածումներ պարունակող մի տետրակ է:

Հայաստանի բնակիչներէն Պ. Իսրայէլի գրած այդ հայրենասիրական Սաղմոս կը ծախուի «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը: Գին 40 անցիկով, փոստի ծախքովն հանդերձ:

ՔԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻ

ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՐԳՐԱՅ ԱՅՈՂԱՆՆԵՐ

Երբորդ տպագրուի:

Ամեն Հայի համար անհրաժեշտ պարագ է խմանալ իւր ազգի պատմութիւնը, գիտնալ թէ ի՞նչպէս սկըսեց իւր ազգը, ո՞րտեղ ունեցեր է իւր հայրենիք, ի՞նչպէս եկեր հասեր է մեր օրեր, ո՞րոնք են եղած իւր երջանկութեան և իւր թշուառութեան պատճառներ և այլն:

Գէորդ Աբովեանց որ Տիգրանի ներսխան վարժարանին մէջ Հայոց պատմութեան ուսուցիչ էր և որ յանկարծ մի օր երբ աշակերտներ իրեն կը սպասէին վարժարանին մէջ իւր ոգևորիչ դասեր լսել, խմայուե-

ցաւ թէ անյայտացեր է, իւր տառաշար գասերի համառօտութիւնը գրելի վրայ ամփոփած և թողած էր: Այս ախար դէպք պատահած է 20 տարու չափ առաջ: Իւր եղբայր ի զուր ընդերկար նորա հետք զանազան քաղաքներէ մէջ փնտռելէ յետոյ, թէ՛ իւր անյայտացեալ եղբոր յիշատակը յաւերժացնելու և թէ՛ Հայոց պատմութիւնը ուսանիլ փափաքողներին մի գիւրութիւն բնծայած լինելու համար հրատարակած է նորոգ գրած այն «Համառօտութիւն Հայոց Ազգի պատմութեան»ը, որ մինչև այժմ երբորդ տպագրութեան արժանացած է: Սկիզբը գրուած են Հայաստանի հին աշխարհագրութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններ և պատմութիւնն ալ այնպիսի ոճով գրուած է որ թագաւորներէ կուսները միայն չներկայացունէր, այլ և կը պատկերացունէ ժողովրդի վիճակը: Մասնաւորապէս Կիլիկիայի մէջ մեր թագաւորութիւն ունեցած ժամանակ Հաթինների գահակցութեան վրայ յոյս դնելով մեր կրած ազգանքը և յուսալիրութեան արդիւնքը ուշադրութեան արժանի ոճով ցոյց արուած են:

Փափաքելի է որ ամեն Հայ իւր տան մէջ ունենար գէթ մէկ օրինակ իւր ազգային պատմութեան գիրքէն. կարգար և կարգացունէր իւր տան մէջ գանձողներին:

Դ. Արմէնացի «Հայոց պատմութեան» սոյն գառադիրքը կարելի է ստանալ «Արմէնիա» խմբագրատունէն, զրկելով միայն 2 ֆրանգ մէկ օրինակի համար: Խմբագրատունը ինք կը վճարէ փոստի ծախքը: Մէկ անգամէն 10էն աւելի օրինակ դնողին զեղչ կը լինի: Վճարքը չզրկուած գիրք չզրկուիր:

LA TRIBUNE DES PEUPLES

Ինչպէս կը տեսնուի լրագրի Դ. երեսը գրուած ծանուցումէն, Tribune des Peuples ընկերակազմին տնտեսութիւն յաւիտեացութիւնը հայերի նկատմամբ համակրական յուզումներ կը պարունակէ: «Արմէնիա» խմբագրութիւնը բաւական քանակութեամբ ստացած է այդ թիւէ, զրկելու համար իւր բաժնարկներէ ցանկացողներին: Մէկ օրինակը կը արուի 25 անցիկով: Մարտէյի մէջ ուրիշ ամեն տեղերի համար 30 անցիկով, փոստի ծախքովն հանդերձ:

ԲԱՅՅԻԻ ԴՈՐԾԵՐԸ

ԿԱՅԾԵՐ

ՀԱՅՈՐ Ա

Ազգային փառաբան Պրն. Բաֆֆիի գործերին մէջ առաջին տեղը կը դրուեն ԿԱՅԾԵՐԸ: Այս գիրքը կը ծանօթացունէ ընթերցողը տաճկական և պարսկական Հայաստանի գլխաւոր տեղերին հետ, հետաքրքրաշարժ տե-

ղեկութիւններ կուտայ քուրդերի դաշնադաշն յեղերի և հայերի դաշնադաշն, վարքի և բարքի մասին: Նոյն ցոյց կը տայ այն ծրագիր որին պէտք է հետեւին Հայաստանի մէջ գործելու զողներն: Մի խօսքով թէ՛ իւր ազգային ընտիր վիպասանութիւն և թէ՛ իւր հայրենասիրական գործունէութեան վարդապետարան և ծրագիր, արժան է որ գտնուի այս գիրքը ամեն հայրենասէր Հայի տուն:

ՋԱԼԱԼԷԳԻՆ

1877ի ռուս-թուրքական պատերազմի ժամանակ Շէյխ Ջալալէգինի արշաւանքին պատճառով Տաճկաստանի հայերի կրած աղէտների մէկ աղէտաւոր նկարագիրն է: Գրքին սկիզբը կայ հեղինակին, Պ. Բաֆֆիի պատկերը:

Վերջելեալ երկու գիրքեր կը ծախուին «Արմէնիա» լրագրի խմբագրատունը. ԿԱՅԾԵՐԸ Համար Ա. 6 ֆր. և 50 անցիկով: «Ջալալէգին»ը, 2 ֆրանգ և 30 անցիկով: Մարտէյէ գուրս ամեն տեղի համար փոստի ծախքովն հանդերձ: ԿԱՅԾԵՐԸ Համար Ա. 7 ֆրանգ. «Ջալալէգին» 2 ֆր. և 30 անցիկով:

Վ Ա Ն Գ Ո Յ Ժ

1876 թուի դեկտեմբերին թիւք զորքերը կրակ ձգեցին և վառեցին Վանի շուկայի գիշեր ժամանակ: Նախապէս պատրաստուած մի դաւադրութիւն էր այդ, քաղաքին հայերը յետին ստորհման խեղճութեան մասնակցութեամբ: Հրդեհին ժամանակ զորքերն և այն թիւք երեւելիների սպասուորներն սրունք խորհրդաւորեց եղած էին այս գործի, անմիջապէս խուժեցին, կողպեցին հայերի խառնութեանը և մինչև որ սուքա Այգեհոսանէն (ուր կը բնակի հայերի մեծամասնութիւնը) գիշերային խմայան և քաղաք վաղեցին, գրէթէ ամեն ինչ լինցած էր: Տախտին ցայտը բաղնալի էր այդ հրդեհին զոհ եղող հարուստ հայերի թիւը որոնք տնկանդներէ կերպով կործանուած կը մնան:

Այդ ժամանակ իրիմեան Սրբազան Հայրիկը «Վանդոյթ» անուն մի տետրակ հրատարակեց որով մխիթարական խօսքեր և հայրական խրատներ կուղղէր Վանցի հայերին և կը բացատրէր թիւքերին ալ թէ սխալ է իրենց բռնած քաղաքականութիւն և թէ հայերին փնտռելով բռն իսկ իրենց շահերի փնտռումը լինին թիւք կողմանակութիւնն արգելեց «Վանդոյթ» վաճառուքը: Բայց նորա Բաֆֆիի խմբագրութիւնն եղաւ Տիգրանի մէջ ուր մամուլն ազատ էր այն ժամանակ: Ետեւեւ փափաք յայտնուած լինելով մեզ այժմ ունենալ այդ տետրակ, կը փութանք ծանուցանել որ կարող են ստանալ «Արմէնիա» խմբագրատունէն, զրկելով միայն 70 անցիկով: Խմբագրութիւնը կը վճարէ փոստի ծախքը զրկելու համար:

BIBLIOGRAPHIE
LA
TRIBUNE DES PEUPLES

REVUE INTERNATIONALE DU MOUVEMENT SOCIAL
Dans les cinq parties du monde
Rédaction et administration Librairie des deux mondes Paris, 17, rue de Loos.
Abonnement France: Un An 5 francs Union postale 6 francs.

Sommaire du N° 7 — Octobre-Novembre
A nos amis, LA RÉDACTION. — L'esprit d'Initiative, CASSIUS. — Les Pendards au Canada, C. JUMONT. — Une nouvelle Pologne (l'Arménie), F. B. Lettres des États-Unis, FRÉDÉRIC TUFFERD. — Les Anglais et la traite des esclaves. — MOUVEMENT SOCIAL INTERNATIONAL. — EUROPE. — Grèce, Roumanie, Suisse. — ASIE. — Indoustan. — AFRIQUE. — Madagascar. — AMÉRIQUE DU NORD. — Aulilles, Californie. — AMÉRIQUE DU SUD. — Vénézuéla, République Argentine.

REVUE BIBLIOGRAPHIQUE INTERNATIONALE
Livres, Journaux, Revues,

Un numéro de cette revue est envoyé TITRE D'ESSAI gratis et franco à tous ceux de nos lecteurs qui en feront la demande à la LIBRAIRIE DES DEUX-MONDES Paris 17, rue de Loos, avec le BULLETIN donnant l'ANALYSE des publications en vente à cette librairie.
On s'abonne sans frais dans tous les bureaux de poste.

A. H. CRET & Cie

COWPORE N. W. P. INDES ANGLAISES

Négociants-Importateurs, Exportateurs, Commissionnaires, Commissaires priseurs, Contractants (Fournisseurs) et fabricants de cuirs de toute qualité.

Ayant eu une très longue expérience dans les diverses branches sus-nommées, nous sommes prêts à recevoir des marchandises à la commission pour la vente tractative ou aux enchères publiques, dans des conditions qui seront trouvées réciproquement avantageuses et satisfaisantes.

En échange des marchandises Européennes nous pouvons fournir des marchandises fabriquées aux Indes, n'importe quelle quantité, des premiers choix comme suit: Des jouets d'enfants de Lucknow, articles de l'aiton et des draps d'or de Benarès, dinanderies de Moradalad, bijouteries d'or et d'argent de Delhi, châles, étoffes de Cachemire, etc.

Ayant des locaux spacieux pour l'étalage des marchandises en commission et pour la vente aux enchères, nous pouvons en toute confiance recommander notre maison à quiconque voudra entrer en relations d'affaires avec nous, et nous serons bien aises de recevoir des communications et des échantillons dans ce but.

Références
BANK OF BENGAL;
ROHILCNUD ET KUMAON BANK;
AGRA BANK LIMITED.

Si c'est nécessaire, nous serons heureux de fournir d'autres références.

Toute communication doit être adressée à nous directement en anglais très détaillée, avec conditions et conventions y relatives.

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant: FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերն տպարան Մ. Փորթոգայեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.